

мај - јули 2016

МЕД МАКЕДОНСКО ЕКОЛОШКО ДРУШТВО

ИНФОРМАТОР #31

Висока Германска делегација од федералната држава Долна Саксонија, предводена од Министерот за животна средина, енергетика и климатски промени Stefan **Wenzel** на 22.07.2016 година ја посетија Македонија. Една од главните цели на оваа посета беше запознавање со неодамна завршените проекти „Обновување на влажните живеалишта во Моноспитовско Блато преку одржливо користење на обновливите ресурси (трската, *Phragmites australis*) како био-гориво“ и проектот „Патеката на клукајдрвчето“ реализирани од вработени во Македонско еколошко друштво а финансирани од Германската Академија за еколошка едукација (NNA) во склоп на програмата Натурегио Балканс. За време на посетата делегацијата која броеше 12 членови чија дејност е заштита на природата ќе имаат прилика да се запознаат со природното богатство на Моноспитовското Блато, потенцијалите за одржливо користење на обновливите ресурси како трската, но и со предизвиците за негова заштита и заканите кои доведуваат до уништување на Блатото.

За време на посетата на едукативната планинска патека кај одморалиштето Пониква на Осоговските Планини делегацијата се запозна со едукативните елементи (табли и знаци со интересни факти) на патеката која првенствено е наменета за едукација на деца во природа. Се надеваме дека посетата на делегацијата со високи претставници од областа на заштитата на животна средина од Германија ќе отвори нови можности за соработка и продолжување на малите проекти.

Поддржување на одржлива иднина за луѓето и природата на Осоговските Планини

Работилница за мониторинг на крупни месојади

Во рамки на проектот „Поддржување на одржлива иднина за луѓето и природата на Осогово“ беше одржана еднодневна работилница за мониторинг на крупни месојади и нивниот плен. На обуката присуствуваа 16 учесници од ЈП „Македонски Шуми“, подружниците „Кратово“ од Кратово, „Осогово“ од Кочани и „Голак“ од Делчево, како и од ловните друштва „Осогово“ од Крива Паланка, „Буковац“ од Кратово, „Осогово“ од Кочани и „Македонска Каменица-Саса“ од Македонска Каменица.

Целта на работилницата беше учесниците како целни групи да се запознаат со тековниот проект, како и можностите за нивно активно вклучување во проектните активности преку формирање на т.н. мониторинг мрежа. На работилницата беа презентирани статусот на крупните месојади на подрачјето на Осоговски Планини, најзначајните методи за мониторинг на крупните месојади, како и значењето од формирање на мониторинг мрежа и нејзиното функционирање. Договорено е да во следниот период, МЕД во соработка со овие организации, да започне теренски истражувања со фото-замки на Осоговски Планини.

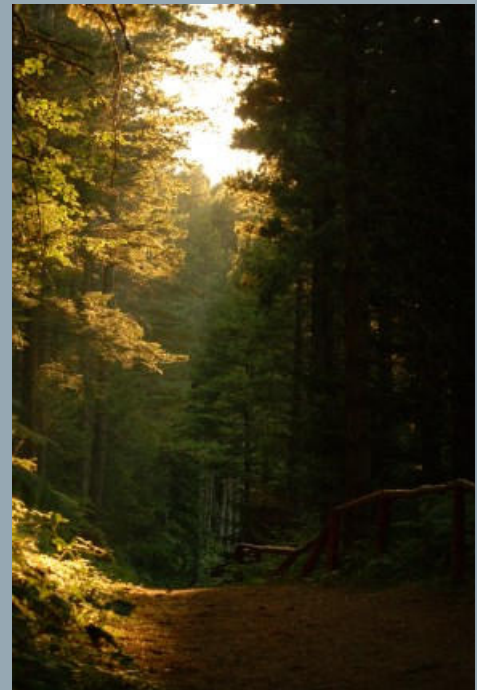
Избрани се најдобрите фотографии на Фотоконкурс - БАЛКАНСКИ ЗЕЛЕН ПОЈАС 2016

Во рамките на проектот „Заштита на биодиверзитетот на Балканот - зајакнување на соработката долж Балканскиот зелен појас“, беше организиран првиот фото конкурс на тема мотиви од зелениот појас, во сите земји долж Балканскиот зелен појас. Целта на фото конкурсот беше јавноста да се запознае со иницијативата Зелен појас, неговото богатство и важноста во зачувувањето на природата од човечките влијанија.

На адресата на МЕД, до крајот на јуни 2016 година пристигнаа 111 фотографии од 25 вљубеници на природата. Најдобрите пет се следните фотографии:

1. Бескраен Хоризонт на Драган Апостолски (поглед кон врвот Љуботен),
2. Фотографијата од Кораб на Сашко Стефановски,
3. Светлински зрак на Стефан Џалев (Пелистер, за време на зајдисонце),
4. Плебејус на Џафа, Галичица на Дејан Димиџиевски, и
5. Фотографијата Кобилица, Шар Планина на Доријан Миловановиќ.

Програма за закрепнување на балканскиот рис е на повидок

Тимот за балканскиот рис на МЕД на 10 јуни го организираше редовниот годишен состанок на членовите на мониторинг мрежата кој е и последен од третата фаза на Програмата за закрепнување на балканскиот рис (БЛРП). Настанот беше организиран во Вевчани на планината Јабланица каде претходната зима беше спроведена опортунистичка сесија со камера-замки и сесија за обележување на рис со ГПС околувратник за научни цели. Најголем број од учесниците беа ловци или ловочувари од региони каде е распространет балканскиот рис, а помал дел беа ветеринари, сточари и новинари.

Содржината на програмата и целта на состанокот беа да се истакнат придобивките од соработката помеѓу тимот за рис и членовите од мрежата која резултираше со успешно спроведена сесија со камера замки на Јабланица. Резултатите од сесијата заедно со останатите поважни активности од БЛРП фаза III беа презентирани и дискутирани. По презентациите членовите на мрежата за време на дискусијата искажаа загриженост и посочија на проблеми кои се случуваат во големи размери во последно време - голите сечи на шумата и фрагментирање на живеалиштата предизвикани главно од изградба на новиот автопат Гостивар-Кичево-Охрид; поставување на примки-стапици од страна на криволовците кои се неселективни (може да се фати секое животно поголемо од зајак) и смртоносни. Пред да заврши состанокот беше најавена работилница за обука на членовите на мониторинг мрежата за користење на бесплатен софтвер за потребите на мониторингот на балканскиот рис и неговиот плен. Работилницата најверојатно ќе се одржи во следната фаза од проектот.

ИНФОРМАТОР #31

Завивај со шакалот

Шакалот е месојадно животно од среден раст, поголемо од лисица а помало од волк. Распространет е во јужните делови на Азија и тоа од Индокина на исток, па сè до Мала Азија и јужен Балкан на запад. Знаењето за неговата екологија е ограничено, а ова особено се однесува на Македонија каде, во пишаната литература има публикации кои може да се избројат на прсти. Во последно време пак интересот за ова животно на европско ниво се зголеми неколкукратно. Овој интерес се должи главно на фактот што шакалот почна да се појавува насекаде низ североисточна и централна Европа. Неофицијални податоци има дури и од Естонија каде во неколку наврати се забележани шакали. Како резултат на оваа ненадејна експанзија, зоолозите од Европа одлучија да посветат поголемо внимание на неговото сегашно и идно распространување како и да ја предвидат неговата бројност. Ова резултираше со еден Паневропски проект чија цел е токму сегашната и идната дистрибуција на шакалот во Европа, но и увид за тоа каде шакалите почнале да се размножуваат (колонизираат), а каде се само на „поминување“. За ова знаење да стане достапно, научниците дошле до сознание дека шакалите можат да бидат „повикани“ со помош на едноставна алатка како што е мегафонот. Имено, доколку се пушти дел од нивното завивање на мегафон, шакалите кои се присутни во таа околина би требало да се одзват на повикот. Така, овие истражувања на структуриран и систематски начин беа спроведени во неколку држави од централна и југоисточна Европа. Македонија не е исклучок од ова истражување. Членовите на МЕД кои се со постојани теренски активности решија да помогнат да се остварат овие истражувања со тоа што спроведоа неколку трансекти низ целата држава. До сега, покриени се околу седумдесетина локации, а шакали за жал се констатирани само на три: две места во околината на Дојран како и Катланово. Ова истражување треба да заврши во септември 2016 година, а продуктот ќе биде научен труд во кој ќе се претстават резултатите и методологијата на работа.

Да се надеваме дека шакалот ќе ја најде својата ниша во пребогатата и разновидна природа на Македонија.

Рисот Деки – куриозитет или закана?

Територија која опфаќа околу 800 квадратни километри е нешто што може да се пофалат само истражувачите на рис во Скандинавските земји. Причината за олку големите територии кај северните рисови не е за чудење со оглед на фактот што нивните еколошки потреби на храна и партнер за парање можат да се задоволат на пошироки области. Рисот Деки кој беше заловен оваа година од страна на МЕД ги надмина сите очекувања што се однесува до големината на неговиот дом. Од Мавровското па скоро до Охридско Езеро е областа која во себе ги опфати териториите на неговите претходници Ристе и Мартин. Интересен, но и загрижувачки податок.

Солитарната и територијална природа на рисовите укажува на тоа дека во сегашниот дом на рисот не би требало да има поголеми преклопувања од десетина проценти со соседните мажјаци.

Критично загрозиениот статус на балканскиот рис е токму зашто би требало да се загрижиме и запрашаме за ваквата состојба. Сепак, потребни се повеќе информации за да се констатира фактичката состојба со рисовите надвор од заштитените подрачја.

Контакт: Диме Меловски
melovskid@mes.org.mk

Децата и рисот во Македонија

Едукативниот пакет за рисот и оваа година беше презентирани низ училиштата во Западна Македонија. Овој пат членовите на МЕД кои ги спроведуваат едукативните активности ги посетија основните училишта во селата Јабланица, Долно Косоврасти, Луково, Могорче, Броштица, Љубојно, и основното училиште „Гоце Делчев“ во Демир Хисар.

Околу 450 деца на возраст од 6 до 14 години беа опфатени во предавањата.

Децата имаат можност да научат нешто повеќе за екологијата и биологијата на рисот, како и за начинот на истражување на терен преку презентација од страна на тимот на МЕД, за потоа да го покажат наученото низ игра и решавање задачи.

И овој пат децата покажаа дека го препознаваат рисот како загрошено животно и сакаат да научат нешто повеќе и помогнат во неговата заштита.

ИНФОРМАТОР #31

Учење преку пракса Млади волонтери истражуваат птици преселници

Додека работиме на истражување на прелетните патишта во Македонија постојано се соочуваме со афоризмот дека дистрибуцијата и бројноста на видовите на птици зависи од дистрибуцијата и бројноста на луѓето кои ги проучуваат. Нови интересни видови на птици многу често се забележуваат од страна на локалци или волонтери кои ја сакаат природата па затоа ние се трудиме да ги синхронизираме нивните напори со нашите тековни активности. Во рамките на проектот „Развој на капацитети за заштита на

преселните патишта за птици во Медитеранот“ имавме прилика да имплементираме иновативни начини за соработка со нашите локални соработници и волонтери кои донесоа одлични резултати.

Зајакнувањето на капацитетите на нашите волонтери е директно поврзано со зајакнувањето на нашата организација, затоа и се обидуваме подобро да разбереме кои се нивните потреби за обука и начините на кои можеме да им помогнеме. По многу состаноци и заеднички активности со најактивните волонтери ние развигме листа на обуки преку кои тие би биле поефикасни во тоа што го прават. Една од најпотребните обуки е управувањето со проектен циклус и методологии за истражување на терен. Имајќи на ум дека сите проекти имаат временски рамка ние развигме практични активности преки кои би ја обезбедиле таа обука – шема за микро-грантови преку која 20 волонтери имаа прилика да учат преку пракса.

Микро-грантовите (во износ од 24.000,00 ден.) беа доделени на три локални групи на волонтери од Скопје, Охрид и Демир Хисар. Две од нив беа поддржани од страна на проектот „Развој на капацитети за заштита на преселните патишта за птици во Медитеранот“ и еден од „Програмата за заштита на балканскиот рис“.

Волонтерската група од Скопје беше составена од шест студенти кои се членови на Истражувачкото друштво на студенти биолози и кои заеднички го спроведоа проектот „Птиците на Скопје“. Овој проект ги истражуваше урбаните локалитети кои можат да служат како одморишта за птици за време на нивната миграција. Тие спроведоа систематски мониторинг на шест такви одморишта откако беа обучени од страна на МЕД и на крајот подготвија извештај за сработеното.

Групата на волонтери од Скопје беше особено успешна во промовирање на својата работа на социјалните медиуми и дополнително тие беа инспирација за темата (Крилја над Македонија) на годишениот био-фото натпревар на ИДСБ. Охрид е една од најважните локации за птиците преселници во Македонија и ние со години се трудиме да воспоставиме силна локална база за сеопфатно зачувување на биолошката разновидност. Затоа со големо задоволство решивме да работиме со извидничкиот клуб „Пионер“ од Охрид. Тие спроведоа активности за подигање на јавната свест во нивниот регион и работеа директно со најмладите. Нивните презентации за птиците преселници беа спроведени во десет регионални училишта, заедно со видео и фото материјали, како и информативни табли. Оваа локална група беше особено успешна во обезбедување на долгорочно влијание преку информативните табли кои ги подарија на училиштата и кои понатаму ќе бидат дел од наставата и на идните ученици.

Планинарското друштво „Бигла Илиница“ од Демир Хисар беше активно во регионот на Илинска Планина, уште едно Значајно подрачје за птици. Тие организираа дводневна обука за мониторинг на локални волонтери. Волонтерите кои ја посетуваа обуката подоцна ќе учествуваат во мониторингот кој го спроведува МЕД како дел од своите редовни активности.

“Сите добитници на микро-грантовите успешно ги имплементираа нивните проекти и постигнаа локално влијание многу над нашите очекувања. Тие ги завршија сите фази на проектниот циклус на време и со добри резултати, тоа е навистина охрабрувачко.“ – Данка Узунова, Раководител на проект во МЕД

Имајќи на ум дека Македонското еколошко друштво е посветено на покривање на целата територија на Македонија додека сме лоцирани во главниот град јасно е зошто се потпираме на поддршката од локалните волонтери, а локалните активности се покажуваат како многу важни за градење на локални капацитети.

“Нашето научно образование не нè подготвува за практични вештини кои се потребни за работење на проекти, како што е разбирањето на буџети и управување со временски рамки, па затоа оваа шанса да учиме преку пракса со поддршка од МЕД беше навистина добредојдена.“ – Бисера Влахова, студент и ко-координатор на проектот „Птиците на Скопје“.

“Непосредното излагање на извидниците кај учениците побуди отворена комуникација за предизвиците со кои се соочуваат птиците преселници за време на преселбата. Филмот предизвика интерес и од страна на присутните одделенски наставници при што им беше отстапен за понатамошна употреба во процесот на формалното образование на децата“ – Николче Костоски, ИК „Пионер“ од Охрид.

“Проектот беше одлична можност да се привлечат нови млади луѓе да се „вљубат“ во птиците. Очекуваме и во иднина слични вакви обуки кои ќе го прошират знаењето за прелетните видови птици на новите волонтери, со цел да имаме уште повеќе „чувари“ на птиците преселници.“ – Антонио Павловски, ПД „Бигла Илиница“, од Демир Хисар.

СЕЗОНА 2016 ОД ЕВРОПСКИОТ АТЛАС НА ПТИЦИ ГНЕЗДИЛКИ ВО МАКЕДОНИЈА

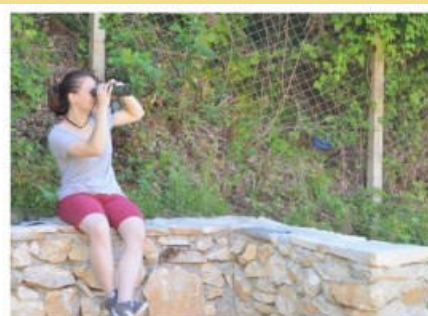
Четвртата од вкупно петте сезони од собирање на податоци за вториот Атлас за птици гнездилки на Европа заврши на крај на јуни годинава. Македонија учествува во оваа паневропска иницијатива преку спроведување на обуки и теренски активности и собирање на податоци веќе три години. Годинава МЕД доби имал грант за спроведување на овие активности, во координација на Чешкото орнитолошко друштво и финансиран од фондацијата МАВА. Годинава заокруживме одлична година на собирање податоци за Европскиот Атлас за птици гнездилки, но покрај теренскиот дел имавме неколку обуки – на групно и индивидуално ниво. На најистакнатите волонтери и ентузијастични на овие тренинзи им беа доделени двогледи.

Методолошки, собирањето на податоци за Атласот се одвива два пати во гнездечката сезона на

птиците (април-јуни), во полу-случајно избрани 10x10 км квадранти. Идеално во секој од овие 10x10км квадранти се избираат четири 1км долги линиски трансекти, каде се собираат податоци за птиците кои гнездат во времетраење од 1 час.

Годинава, со помош на домашни и истражувачи од странство, евидентиравме гнездечки птици во вкупно 113 1км трансекти во 36 10x10км трансекти. Во просек, на секој 10x10км се избројаа три 1км линиски трансекти. Само за споредба, оваа година се покриени исто толку 10x10км квадранти и 1км линиски трансекти, колку што имаме за 2014 и 2015 година заедно!

Мапата подолу ги прикажува сите 10x10км квадранти избројани годинава, со помош на нашите соработници од Холандија, Чешка и Австрија, меѓу кои е и холандскиот амбасадор во Македонија.

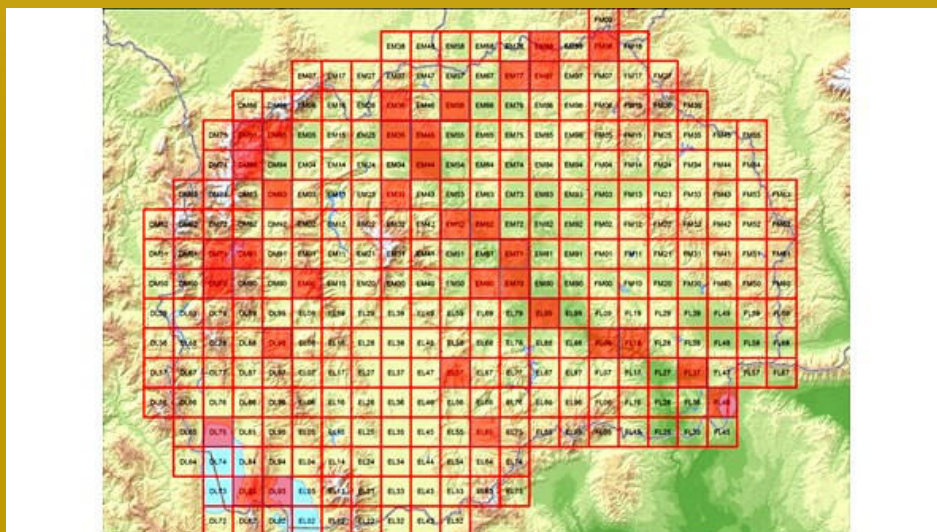

Контакт: Данка Узунова
uzunova@mes.org.mk

EBBA2
European Breeding Bird Atlas

EBCC
European Bird Census Council
every bird counts

MAVA
FONDATION POUR LA NATURE

Летна школа во Преспа, Грција

Друштвото за заштита на Преспа (SPP), во рамките на нивниот Life Junex проект, со поддршка од ПреспаНет организираше летна школа во Преспа, Грција. Летната школа беше наменета за студенти на Шумарските факултети, а темата на која студентите имаа можност да научат нешто повеќе беше - Менаџмент на високопланински пасишта.

Освен предавањата за законите и начините на управување со фојата беа изведени и теренски активности во трите земји кои го делат Преспанскиот регион, со што студентите имаа можност да ја видат состојбата на шумите со фоја на сите три страни на Преспа.

Ова беше прв пат да студентите од трите земји се соберат заедно и учествуваат на заеднички организиран настан. Ваквите активности се од клучна важност за прекуграничната соработка и мисијата на ПреспаНет за зближување на трите народи.

Контакт: Даниела Заец
zaec@mes.org.mk

Годишна средба на ПреспаНет

На 22 јуни оваа година, во Лемос, Грција беше одржана четвртата годишна средба на членовите на ПреспаНет. На средбата беше презентирана работата на мрежата за 2015 година и беше изработен годишен план за работа за 2016 година.

Презентирани и дискутирани беа многубројните меѓугранични активности кои ПреспаНет ги спроведува. Посебен акцент беше ставен на едукативните активности, како многу важен сегмент од работата на мрежата како и четвртиот број на прекуграничниот информатор, кој овој пат беше посветен на фестивалите кои се одвиваат во трите земји околу Преспанското езеро.

Мрежата продолжува и оваа година во своите напори за промоција и заштита на природните вредности на целиот Преспански регион.

Мониторинг на кадроглави пеликани на Преспанско Езеро

Во периодот од март до јули се спроведуваше редовен мониторинг на популацијата на кадроглави пеликани два пати во месецот. Овој мониторинг е дел од проект на Здружението за заштита на Преспа за зачувување на популацијата на оваа загрозувана птица. На македонскиот дел од езерото пеликаните ги следеа волонтери и вработени на МЕД кои собираа податоци за нивното распространување и однесување. Мониторингот се спроведуваше од копно и со кајче во делот на заливот на Стење, Коњско и околу островот Голем Град.

Кадроглавите пеликани не гнездат на македонскиот дел од Преспанско Езеро и го користат само за исхранување и тоа најмногу за време на летниот период, па така, нашиот тим гледаше како нивната присутност се зголемува од само четири единки на повеќе од илјада заедно со единки на розови пеликани.

ИНФОРМАТОР #31

„Мониторинг на растенија во значајните растителни подрачја“

Сезоната од мај до јули во рамките на проектот *Поврзување на луѓето со природата* беше исполнета со теренска работа. Во четирите значајни растителни подрачја (ЗРП) селектирани за потребите на овој проект беше извршен основен мониторинг на клучни видови растенија, состојба со живеалишта и присутни закани. Намерата е, преку овој проект да се поттикнат локалните партнери заедно со заинтересираните волонтери кон вршење самостоен мониторинг на ЗРП во нивна близина. За таа цел, претставници од МЕД спроведоа неколку заеднички сесии на мониторинг со волонтерите од следните ЗРП: Илинска Планина, Дојранско Езеро, Богданци и Преспанско Езеро. За потребите на овој основен мониторинг беше користен заеднички протокол и формулар.

Во ЗРП Богданци беше извршен мониторинг на целото подрачје од страна на локалните партнери, придружени од нивни волонтери. Благодарение на оваа активност, претставниците од ПолимаТ13 изготвија и мапа со точки на распространување на клучниот вид.

Astragalus physocalyx, *A(i)* растителен вид со ограничено распространување. Се наоѓа на IUCN листата од 1997 година.

Во потрага по карактеристичните водни растенија што се среќаваат во Дојранско Езеро. И овде, мониторингот беше поддржан од локалните партнери Ренатура и волонтери.

Мониторинг на чести видови растенија на Илинска Планина во рипариски живеалишта, покрај Црна Река. Мониторингот беше поддржан од локалниот партнер Арт Поинт Гумно и младите волонтери од с. Слоештица.

Кои растенија виреат во влажните ливади во Езерани откривавме заедно со помладите од ОУ “Гоце Делчев” од Ресен.

Контакт: Наталија Меловска
angelova@mes.org.mk

МЕД МАКЕДОНСКО ЕКОЛОШКО ДРУШТВО

22 НАУЧНО - ИСТРАЖУВАЧКА АКЦИЈА НА ИСТРАЖУВАЧКОТО ДРУШТВО НА СТУДЕНТИ БИОЛОЗИ - ДЕШАТ / ЉУБОТЕН 2016

Во јули 2016 година се одржа 22 научно - истражувачка акција на ИДСБ. На оваа акција учествуваа 40-сетина членови на Истражувачкото Друштво на Студенти Биолози, студенти - гости од Црна Гора, Косово и Словенија, професори од Природно - Математичките факултети во Скопје и Белград, како и стручни соработници од природонаучните музеи во Скопје и Белград, Бугарската Академија на Науките, и Македонското еколошко друштво. Научно - истражувачката акција беше карактеристична по составот на учесниците, со големото учество на студенти од прва и втора година, кои за прв пат се среќаваат со теренски истражувања.

Оваа година, 15-дневната научно - истражувачка акција беше предвидено да се одржи во западниот дел на Македонија, на планината Дешат, близу албанско - македонската граница. Научно истражувачкиот камп беше поставен во планинарскиот дом "Говедарница", на 1060 м н.в. над село Жировница, а поради ограничените сместувачки капацитети, повеќето учесници, како и предвидените теренски лаборатории беа сместени во шатори, поставени во непосредната околина на домот.

Во неколкуте дена минати на Дешат, беа истражени околу 20 локалитети во околината на кампот, во кои беше евидентиран и собиран различен материјал - инсекти, растенија, габи и цицачи. Во импровизираната теренска лабораторија на кампот, дел од собраниот материјал беше анализиран, препариран или исушен.

За жал, на четвртиот ден од престојот, управата на "НП Маврово" го забрани движењето на ИДСБ на територијата на Паркот и покрај претходно издаденото усно одобрение од истата, добиено по уредното барање за дозвола за престој и истражување, поднесено во април 2016. Образложението дека примарна цел на акцијата е дополнителната едукација на студентите биолози за научно - истражувачките методи, повеќемесечното макотрпно планирање и обезбедувањето финансиски средства, материјали, логистика и храна за акцијата, не беа доволни за промена на одлуката на надлежните. Како резултат на тоа, за прв пат во 23 годишното постоење на ИДСБ, 22 научно - истражувачка акција беше принудно одржана на 2 локации, односно акцијата се продолжи во северниот дел на Шар Планина, откако на 15 јули беше изведена дислокацијата на кампот во планинарскиот дом "Љуботен". Добрата соработка со Планинарскиот Клуб "Љуботен", организација која е дел од "Пријателите на Шара", се потврди со нивното излегување во пресрет во најкраток рок, за што ИДСБ и МЕД изразуваат голема благодарност.

Специфичната локација на новиот камп, над шумскиот појас и на 1610 м н.в., овозможи олеснето истражување на високопланинските пасишта и посета на преку 20 локалитети, меѓу кои и врвовите Љуботен (2498 м н.в.) и Куле (2324 м н.в.), како и Ливадичко Езеро (2194 м н.в.), кое успешно беше посетено во вториот обид, со оглед на лошите временските услови.

Научно - истражувачката работа продолжи и во вториот дел од акцијата, во чии рамки беа идентификувани и евидентирани голем број видови, а беа евидентирани и колекционирани неколку регионални, национални и локални ендемити, како и други значајни и ретки видови како: *Rosalia alpina*, *Hieracium naegelianum*, *Viola grizebachiana*, *Parnassius apollo*, *Lycosa pregrandis* итн. На неколку локации на Љуботен беа евидентирани дивокози и зајаци, а мамолошката секција, која работи под менторство на членови на МЕД, пронајде докази за присуство на мечка и другите карактеристични цицачи. Најзначајните наоди за биодиверзитетот ја збогатија базата на податоци на МЕД, кои ќе бидат искористени во иднина. Свкупниот впечаток е дека научно - истражувачката акција, на која беа остварени 11 терени, заврши успешно и покрај значително отежнатите услови.

Контакт: Ненад Петровски
idsbioloji@gmail.com